

PUNCTE DE VEDERE

Este posibilă o reformă socială fără sociologi?

Ștefan Buzărnescu

Universitatea de Vest din Timișoara

Întrucât *eu mi-s* (așa spun bănățenii) de pe vremea când „din Suceava pân' la Tulcea, toți ceteau ce-a zis Neculcea” (asta ghici cine a spus-o?), și tocmai când „prinsesem gustul” cercetării sociale, sociologia a fost (și ea) desființată pe motiv că este „pseudoștiință burgheză”, ca orice românaș crescut în intervalul dintre Marea Revoluție Socialistă din octombrie 1917 și Marea Păcăleală Capitalistă din decembrie 1989, am „apucat” și *vremuri noi*. Mai concret am crezut că a apărut „șansa” de a contribui la reconstruirea ofertei curriculare a științelor social-umaniste cu convingerea că „a venit și rândul generației mele” de a se exprima civic, profesional și instituțional. Eram sigur că și sociologia poate nu numai să se reinstituționalizeze, ci chiar să se implice în reformarea sistemului social în cea mai candidă tradiție comtiană (sociologia – știință a reformării sociale, iar sociologii sunt reformatori sociali calificați).

Mai pot spune că și acum mai sunt marcat de același orizont de așteptare?

Este o întrebare anticipată la care voi formula câteva fragmente dintr-un posibil răspuns, stimulat de scrisoarea deschisă a D-lui academician C. Zamfir referitoare la „fișa clinică” a sociologiei românești.

Personal, plecând de la premisa că intelectualul veritabil (adică acela care nu se reduce la simpla prescripție de status-rol, devenind un funcționar oarecare și „simplu lefegiu” anonim al structurii) își trăiește pe cord deschis cultura de specialitate (cel puțin !)

apreciez că d-l Academician Cătălin Zamfir ne-a oferit un model de asumare individuală a responsabilităților ce ne revin ca membri ai Asociației Sociologilor din România.

Asimetria gravă dintre romantismul începutului reorganizării cercetării sociale, dincolo de „tradiționala” obediență ideologică specifică guvernării de tip bolșevic, și mult mai grava resemnare din prezent în care sociologii încep să fie victimizați mediatic pentru disfuncțiile sociale (grave și ele) reținute în diagnozele sociologice (unele excelente) sau în sondajele de opinie, este reală, dar ne excede pe noi, profesioniștii domeniului, de responsabilitate.

Păstrând prescripțiile analogiei între diagnosticul medical și cel social, nu sociologii pot fi învinovați pentru faptul că societatea românească post '89 și-a amplificat disfuncțiile și nici statutul sociologiei ca disciplină, instituție și profesie nu poate fi pus în discuție, după cum nici medicina și nici medicii nu sunt victimizați (de către oamenii sănătoși la cap și la suflet) pe motivul că există boli și bolnavi !

După cum se știe, nevoia de medic, noi, simplii indivizi, nu o conștientizăm decât în momentul în care simțim disfuncții ale organismului. În acel moment (de cele mai multe ori prea târziu), deși noi trăim nemijlocit boala (adică efectele agregate ale disfuncțiilor) simțim nevoia unei consultații calificate și apelăm la un profesionist, cunoscut cu titlul generic de medic. Acesta, după îndelungate

(și costisitoare) analize, redactează un diagnostic și ne propune o terapie sugerându-ne că dacă o urmăm ne vom menține starea de sănătate prin ecranarea (sau eliminarea) cauzelor care au generat disfuncțiile (boala). În această logică, realizăm că medicul este aliatul nostru în realizarea unui obiectiv comun: menținerea stării de sănătate a organismului. În numele libertății de opțiune (și al Sfântului său Duh!) putem să ignorăm „sfatul medicului”, dar ne mărim „șansa” de a ajunge mai repede la cimitir!

Similar stau lucrurile cu sociologia și sociologii. Disfuncțiile sociale (problemele sociale) pe care le trăim efectiv, pentru a putea fi corijate sau „luate sub control” prin monitorizare, necesită și ele un diagnostic calificat. Aceasta este *diagnoza sociologică* pe care nu o pot redacta corect decât *profesiștii domeniului (sociologii)*. Iată de ce sociologia este aliatul natural pentru oricine se ambiționează să se implice lucid, responsabil și pragmatic în gestionarea/ reformarea socialului.

Pe aceste coordonate devine foarte clară cauza *entropiei normative* pe care o străbate societatea românească post '89: *indivizii fără cultură socială s-au „apucat” să reformeze tocmai sistemul social*. Rezultatul: inginerii au eșuat în reformarea inginerescă a structurilor sociale românești deoarece au continuat tradiția „clasei muncitoare” de a considera omul un simplu șurub în „mașinăria” statului, iar *reforma exclusiv economistă* a economiștilor va falimenta și ea lamentabil deoarece identifică în om nu o personalitate (fie ea și a muncii), ci în exclusivitate o sursă de profit!

Similar ecuației „dezvoltării multilaterale” care a ignorat variabila om, considerând că știința, tehnologia și investiția în „baza materială” va crea automat „omul nou”, din actualul management macrosocial, lipsește, cronic, omul redus la un simplu „alegător” numai bun pentru a fi racolat propagandistic, prin culpabilizarea difuză a lui pentru „concupinaj civic” cu defuncta guvernare comunistă.

Invocând stupid „tranziția” spre capitalism toți aceștia sunt convinși că toată incompetența lor, poate fi pusă pe „vechiul

regim”, o *logică eminentemente greșită* care ne menține pe contrasensul istoriei contemporane *din următoarele motive*:

1. așa făceau și bolșevicii: explicau că „o duceam greu pentru că vechiul regim burghezo-moșieresc” nu a dezvoltat țara, nu a industrializat-o etc. etc. ! Acest tip de „argumentare” relevă un stalinism sechelar în violentă contradicție cu retorica trecerii spre o societate pluralistă, decomunizată și prosperă;
2. ca și vechea „tranziție”, „conceptul” actual de tranziție este suprasaturat ideologic, demonetizat semantic și fără nici un potențial hermeneutic. Generația mea s-a născut și și-a risipit aproape toată viața activă în retorica propagandistică a „tranziției *de la capitalism la socialism*” ca simplă *haltă istorică spre comunism* – „sensul ireversibil al societății umane”. După 1989 cam aceeași actori încearcă să ne convingă că „tranziția” adevărată este spre capitalism. Dincolo de incalificabilul oportunism rămâne adevărul irefutabil: „tranziția” a fost și este un drog ideologic cu care se manipulează nu din rațiuni umanitare, ci din cele mai joase aspecte de mercenariat politic. În plus, toate țările se găsesc în tranziție, deoarece trec, pe axa timpului, și ele la alt stadiu;
3. în țările cu o economie dezvoltată nu se mai vorbește de capitalism; ele se preocupă de *politici sociale integrate* deoarece se găsesc în faza economiei *sociale* de piață. Deci nu mai este vorba de clasică economie de piață specifică perioadei de debut a „capitalismului”, atunci când s-a ridicat pentru prima dată capitalul la rang de politică de stat și în care piața „regla” tot sistemul social. Este vorba de faptul că atât de frecvent invocații „capitaliști” și-au dat seama de multă vreme că fără resursa umană și variabila cercetare socială, capitalul nu se mai poate dezvolta. Prin urmare, *comutarea accentului pe variabila om* nu a fost și nu este un efect al generozității „investitorilor”, ci o *consecință a ipostazei actuale a civilizației*

tehnologice care impune promovarea unor politici sociale cu acoperire chiar transfrontalieră *dacă ne referim (și) la „multinaționale”*. Experimentarea „profitului cu orice preț” i-a condus pe occidentali să accepte că nu toate componentele socialului se pot înscrie în logica „economiei de piață”: nu-i poți cere spitalului să producă profit, de exemplu, și nici școlii sau culturii etc. De aceea școlile sunt „non-profit” în toată lumea dezvoltată. Așa-zisele universități antreprenoriale sunt doar un experiment în desfășurare și numai în unele politehnici din Vest; acestea nu pot fi invocate pentru a-i cere învățământului să fie profitabil pentru că „așa e în Vest!”.

Iată de ce sintagma trecerii României la capitalism „cu orice preț” este costul prea mare pe care bietul nostru popor trebuie (încă!) să-l plătească noului tip de „fundamentalism ideologic” prin care ni s-a „recomandat” imperativ reformarea socială prin copierea mecanică a structurilor occidentale ca o condiție a aderării la U.E. Ca disidență epistemică (deoarece nu sunt angajat politic!) am redactat o carte cu titlul *Bovarismul instituțional și reforma românească*. Păstrând proporțiile comparației, România se aseamănă, în prezent cu Doamna Bovary care, deși trăia modest, în imaginație se visa în „lumea bună” a saloanelor selecte ale Parisului. La primul contact cu adevărata sa condiție, revenind adică în realitatea proximității sale existențiale, a murit nu doar creația închipuirii sale, ci chiar și ea. Acesta este riscul intrinsec al gesticulației publice a tuturor țărilor post-bolșevice. *Pericolul de a nu-și evalua exact rolul* adevărat pe care-l au față de singura superputere a lumii în prezentul imediat. Exemplu: este notabil că ne acceptă (cliențelar) americanii pentru a le cumpăra armamentul de second-hand, sau a le executa ordinele în diverse „teatre de operații”. Ca actori însă, *noi* ne plătim „jocul”, prin îndatorarea *galopantă a țării* amăgindu-ne că participăm la „dramaturgia conflictelor” ca regizori.

Eu, care am trăit umilința tuturor „austerității” posibile, în numele „rambursării galopante a datoriei externe”, am dreptul să întreb: acest bovarism instituțional merită efortul? Ca sociolog am, desigur, un minim drept să atrag atenția că România se poate prăbuși prin implozie din alte motive decât cele din decembrie 1989. Copiind mecanic și grefând structuri fundamentale diferite de ceea ce poate „accepta, suporta”, mentalul nostru colectiv, în numele „re-europenizării” României, ne putem trezi că ne deznaționalizăm din interior, transformându-ne într-un kitsch etnico-social fără șansa de a ne mai contura vreodată un brand de țară. Reforma, așa cum a fost gestionată, a greșit drumul spre „capitalismul prosper”.

Și sociologia, poate avea o soartă similară, dacă nu ne articulăm un sistem conceptual unitar și o metodologie coerentă de cercetare a realităților românești fără a invoca obediința epistemică a celor care încearcă să ne explice tocmai nouă, românilor, biografia comunismului românesc. Ei pot avea o perspectivă proprie; este dreptul lor. Dar și *al nostru de a le refuza exclusivitatea epistemică!* Dacă în sistemul tehnic piesele sunt posibil de a fi adaptate de la un motor la altul, în sistemele sociale înlocuirea structurilor nu se face în același mod; mentalul colectiv refuză orice tip de grefă! Este foarte clar că sistemul bolșevic a murit; noi, care îi cunoaștem bine anatomia, avem legitimitatea trecerii la o „autopsie epistemologică” pentru a oferi nu „explicații” propagandistice tip Tismăneanu și nici sugestii pentru viitoare răfuiele politicianiste focalizate pe rating electoral, ci studii de fond, articulate interdisciplinar pentru a explica totalitatea *factorilor endogeni* care au generat un totalitarism românesc total neatractiv pentru tânăra generație și sursele de frustrări pentru generația adulților. În acest context, este evident că spectacolele publice de „condamnarea comunismului”, dincolo de show-ul retoric și oratoria celor care țin să-și reinventeze biografia nu înseamnă nimic la scara istoriei. Căci, dacă istoria este un fel de sociologie a trecutului, *sociologia poate fi privită ca*

istorie a viitorului dacă produce, prin studii profesionale, radiografii pertinente și corecte ale prezentului, avansând diagnoze calificate „de rang mediu” (R. K. Merton).

Aici este punctul forte care poate cultiva sinergiile tuturor componentelor Asociației Sociologilor din România cu condiția unirii (nu uniformizării!) noastre. Personal am impresia că existăm ca niște *insule izolate* care nu își dau, încă, seama că aparțin *aceluiași arhipelag*.

Dacă la fiecare „eveniment” din spațiul social românesc și general-european noi vom ieși în public cu o poziție fermă și fundamentată științific/profesional, atunci și vizibilitatea sociologiei ca disciplină, instituție și profesie va crește *arondându-și, în mod legitim, autoritatea epistemică în numele căreia s-a constituit*.

Ignorarea cercetării sociologice românești prin apelarea la „consilieri” străini (chiar și în problemele României!) a creat un precedent în ceea ce aș numi „antologia celor mai proaste practici”. Este vorba de fostul prim-premier post '89, inginerul P. Roman care și-a „plătit” bine o persoană pentru a-l consilia cu rezultate lamentabile atât pentru persoana P. Roman, cât și pentru „revoluționarul” cu același nume care a învățat cum se pierde nu doar puterea, dar și credibilitatea profesională și politică.

Dată pentru ce eu consider că „producția de sociologi” este și va rămâne pentru multă vreme foarte mică în raport cu nevoia de sociologi și de cunoaștere sociologică a *societății românești* – și ca *un simplu pacient care se ignoră* cu rezultatele pe care le vedem.

De aceea, celor care adoră „moda retro” a ideologiei „tranziției” este momentul să le spunem că sunt pe contrasensul istoriei aflate în curs.

Centrele de cercetare și Institutele cu profil sociologic create după 1990 sunt și ele ignorate de toate guvernele „postrevoluționare” din rațiuni care exced opțiunile tematice ale acestora. *Potențialul de diagnostic social* existent la nivelul acestor structuri, pe nedrept denumite *centre de „cercetare”*, ar putea fi utilizate de cei care se găsesc în intervalul

de autoritate al lideranței cu o singură condiție: aceștia să solicite *contractual* consiliere calificată și expertiză pentru a pune în ecuație managerială marile probleme ale României.

Celor care nu le surâde propunerea de mai sus, le mai avansez una: autoritățile (naționale, zonale, locale) să-și redacteze un repertoriu de probleme pe care noi, conducătorii de doctorat să le punem în ecuația disertațiilor doctoranzilor cu dublu câștig:

- a) autoritățile ar beneficia de un portofoliu de soluții legitimate științific, deci credibile și mai puțin contestabile;
- b) doctoranzii ar lucra mai mult practic.

Dacă azi știm că arhitectul „X” a ridicat imobilul „Y”, de ce ar părea straniu să știm că problema socială „Z” a rezolvat-o sociologul cutare?

Celor care se îndoiesc de competența sociologiei românești, le precizez în avans: chiar și cei mai slabi sociologi, pot realiza/produce studii de impact și diagnoze sociale mai realiste și mai competente decât cei mai mediatizați politicieni care ne pretind „să-i luăm în serios” chiar când *se prefac că fac reformă socială fără proiect de reformă!*

Asociația Sociologilor din România este ca o mină de aur care a fost părăsită imediat după descoperirea ei; *nu noi trebuie să „cerșim” proiecte de cercetare*, ci instituțiile statului au *datoria de a ne livra contractual problemele și prioritățile lor* pentru ca noi să le includem ca priorități ale noastre în cercetările și ariile tematice ale activităților noastre aplicative. Este regretabil că atunci când unii colegi sociologi au fost captați în structuri ale puterii nu au legiferat obligativitatea coordonării de către sociologi a Departamentului de resurse umane la toate nivelurile, la Agențiile Naționale pentru ocuparea forțelor de muncă, în Departamentele agențiilor de dezvoltare regională, la ministere, la primării, prefecturi și chiar Departamentele pentru relații internaționale și imagine universitară din universități, etc.

Faptul că autoritățile statului nu cunosc și nici nu vădesc că ar dori să învețe acest

comportament decizional, reducându-l la „consilierea” ideologică, este problema lor ; pentru noi situația în speță explică de ce cercetarea sociologică s-a redus și se reduce cu precădere la sociografie (formarea de bănci de date, sondaje de opinie etc.). *Sociografia este o fază necesară „dar nu suficientă !” Maturitatea cercetării sociologice presupune și redactarea unei hermenutici socio-antropologice a datelor pentru a parveni de la sociografie la sociologie.* Toate aceste „secvențe de procedură metodologică” costă și nu sociologii au obligația de a le plăti ; *ei trebuie să fie plătiți pentru diagnoză și expertiză.*

Vizibilitatea sociologilor ar putea crește și dacă noi am împrumuta ceva din managementul imaginii scriitorilor care-și folosesc toate mijloacele și relațiile pentru a-și lansa operele cu mare „zgomot” mediatic. Noi de abia „îndrăznim” câte o lansare doar în timpul anualelor noastre întâlniri pregătite sumar și la care cei „din afara” Centrului Universitar gazdă, trăiesc, de obicei, sentimentul că sunt suportați.

Revista de sociologie atâta timp cât eu nu o pot cumpăra nici de la librăria universității, nu se ridică la înălțimea impactului la care a fost proiectată să-și atingă obiectivele. Un tiraj mai mare, eventual un abonament obligatoriu al nostru ne-ar determina să ne mai și citim, eventual să ne și cităm, dar să ne și rușinăm pentru perenitatea absenței cu vreun studiu sau cu vreo intervenție cât de mică.

„Tradiția” celor care au „ajuns” confii și profii și cred că nu mai au obligația de a mai publica, trebuie să înceteze imediat, după cum și pretenția juniorilor de a se „auto-cota” sociologi, dar fără să fi produs cel puțin un studiu prin care să ne dăm seama că ei există și să ne facă să-i luăm în serios.

Noi la *Timișoara* avem și o *revistă virtuală de sociologie* (ggrosseck@ socio.uvt.ro). Am putea face și *echipe virtuale de cercetare sociologică* dacă am face un portofoliu comun de relații și contacte internaționale ! În acest caz nu de bani, ci de voință ducem lipsă. *Asociației noastre îi lipsește cultura parteneriatului și simțul solidarității profe-*

sionale, capitol care nu are nevoie de bani ; este suficientă voința de a ne uni în aria proiectelor comune pentru a elabora tratate de profil cu acoperire națională.

Să mă explic : pe aria curriculară a ofertei sociologice de tip Bologna putem redacta, prin cultivarea tuturor sinergiilor existente la nivel național tratate de profil în scopul articulării conceptuale a gândirii și practicii sociologice românești. Nu este vorba de „nostalgia manualelor unice” cum m-a apostrofat în public distinsa colegă din Universitatea din București prof.univ.dr. Maria Voinea, ci de lichidarea fragmentarismului din interiorul comunității noastre și de ecranarea efectelor devastatoare, sub raport semantic și metodologic în același timp, ale nefericitului complex de inferioritate față de un Occident care are aroganța de a ne da lecții despre ce a fost comunismul tocmai nouă care l-am trăit cotidian atâtea decenii ! Să nu mai facem uz de „practica de a merge la ulcior”, ci să îndrăznim să mergem direct la izvor ! Așa spunea chiar și Leonardo da Vinci.

Soluția : să ne unim competențele ! Numai împreună putem fi puternici și parteneri valabili de dialog. În caz contrar, teribilismul tinerilor și apatia seniorilor ne pot conduce la o nouă dispariție, prin implozie, a sociologiei ca disciplină de studiu, instituție și profesie. Vehicularea diversivunii cu „procentul de integrare în vechiul sistem” nu poate înceta decât plecând de la *singura premisă adevărată : în sistemul totalitar trecut am fost toți integrați, fără excepție, de la șoimul patriei până la ultimul pensionar.* „Concubinajul” civic sau chiar politic cu „vechiul regim” nu are, deci, nici o relevanță, altminteri tinerii sociologi care au absolvit după decembrie 1989 ar fi trebuit să-și fi construit până acum profilul lor generațional inconfundabil. În realitate „aripa tânără” a sociologiei românești detractând cu „mânie proletară” ce a făcut și face generația seniorilor, nu se afirmă ca sociologi. Păstrând proporțiile comparației, marele poet Marin Sorescu replica ironic detractorilor : „în timp ce poeții cântă, criticii cârăie !”. Dar, dacă tot este momentul

„uceniciei” la valorile Europei, *hai să devenim parteneri ; într-un parteneriat se partajează și obligațiile și responsabilitățile, nu doar drepturile !* Să ne ajute Dumnezeu să depășim inutilele bariere dintre noi printr-un parteneriat de tip nou focalizat pe obiectul finalizării proiectului „*Hărții sociologice a României*”, propus de Patriarhul sociologiei românești, inegalabilul Dimitrie Gusti. Este un obiectiv testamentar de stringentă actualitate pentru „România nevertebrată” de astăzi.

Concluzie : Sociologia este o știință socială pozitivă focalizată pe diagnostic calificat și care, ca instanță legitimă de reflexie a societății asupra ei însăși, nu face profeții, iar sociologii nu sunt profeți, ci oameni de știință.

Prin analogie cu medicina, faptul că există bolnavi și boli nu poate fi imputabil medicilor : ei pun un diagnostic calificat pe baza unor foarte laborioase analize și ne oferă o terapie convingându-ne că ne pot ajuta să ne corijăm unele disfuncții ale organismului nostru dacă le urmăm prescripțiile. Nici un medic nu are pretenția că știe cât vom trăi ; el ne ajută să fim, încă, persoane active și cu asta cota sa de profesionalitate este atinsă, misiunea sa fiind îndeplinită. Medicul nu face profeții, iar medicii sunt aliații noștri în lupta pentru un obiectiv comun : menținerea stării de sănătate somatică și mintală. Din motive personale (vanitate, incultură medicală, orgolii difuze, dispreț, etc.) putem neglija total diagnosticul medicului, dar spre răul nostru.

În replică, nu sociologii trebuie să fie culpabilizați atunci când partidul X sau Y scade în sondaje ; sociologii ca și medicii, înregistrează o stare de fapt pe un continuu al fenomenologiei spațiului social în timp real. Dacă profilul comunitar al opțiunilor fluctuează chiar de la lună la lună, sociologii pur și simplu înregistrează această dinamică și identifică aria causală a schimbărilor produse deja în orizonturile de așteptare ale segmentelor de opinie studiate ; nu sociologii induc sau generează schimbări, în mod nemijlocit. Ei contribuie la redactarea unei diagnoze calificate pe baza căreia factorii

de decizie pot lua deciziile pe care ei le consideră a fi optime pentru structurile pe care le manageriază. Actorii aflați în sfera managerială pot ignora diagnosticul social cu riscul de a agrava disfuncționalitățile (boala), structura respectivă având mai multe șanse să involueze până la dispariție. Acest fapt s-a întâmplat cu România : *desființarea sociologiei și neacceptarea diagnosticului pus de profesioniștii de profil a făcut ca „bolile” sistemului social să fie tratate de vraci ideologici, „injecțiile” propagandistice favorizând intrarea sistemului în metastază structurală și grăbindu-i intrarea în cimitirul istoriei ca un experiment social gestionat incompetent și triumfalist.*

Un sistem care a asasinat, epistemic vorbind, sociologia, a sfârșit prin suicid politic ; iată lecția amară din care toți trebuie să tragem concluzii lucide și să ne asumăm responsabilitățile corespunzătoare locului deținut în societate. Dacă, în prezent, sociologia este admisă ca specializare (mai mult tolerată), situația este asemănătoare celei în care se găsea Voltaire care, ca ateist declarat, fiind întrebat, ce relație are cu Dumnezeu din moment ce participă la procesiuni funerare în Catedrală, a răspuns antologic : Cu Dumnezeu ne salutăm (și-a scos pălăria în Catedrală), dar nu ne vorbim.

Tot astfel procedează și autoritățile românești : ne ignoră din atât de neașa tradiție românească a lui : „Las’ că merge și așa !” (adică fără aportul cercetării sociologice). Să fie foarte clar : o reformă în spațiul social (fără deosebire de glazura ideologică a lozincilor !) nu este reformă fără aportul cercetării sociologice. Pentru că reforma poate fi centrată :

- a) pe actori ;
- b) pe conjuncturi ;
- c) pe conținutul propriu-zis al procesului.

Din *perspectivă sociologică*, reforma socială comportă raportarea la următoarele *exigențe de ordin metodologic* :

- acceptarea premisei conform căreia reforma nu poate depăși maxim 5% din structurile sistemului, deoarece peste acest procent sistemul riscă să cadă în

entropie normativă datorată înlăturării structurilor vechi și încă neintrării în sarcină a structurilor noi, grefate. Pe secvența acestui interimat, sistemul trebuie să funcționeze chiar la minimum, dar să i se asigure securitate normativă și funcționalitate ;

- proiectul articulat de reformă este recomandabil să conțină :
 1. descriere clară a parametrilor reali, cantitativi și calitativi, care conferă identitate structurală sistemului asupra căruia se va opera reformarea ;
 2. explorarea structurilor uzate moral față de noile opțiuni valorice, care sunt susceptibile de grefă ;
 3. stabilirea gradelor de prioritate pentru fiecare componentă structurală care va intra în reformă, prin redactarea unui grafic care să aibă în vedere menținerea relațiilor funcționale între elementele noi și cele vechi în scopul păstrării echilibrului dinamic al sistemului ;
 4. evaluarea costurilor sociale, materiale și manageriale ale fiecărei grefe structurale ;
 5. desemnarea actorilor care se vor ocupa de designul structural al sistemului, pentru fiecare etapă de intervenție reformatoare ;
 6. stabilirea actorilor individuali și instituționali care vor realiza, efectiv, grefa structurală ;
 7. evaluarea costurilor de asistență managerială pe timpul inserării noilor componente structurale ;
 8. estimarea coeficientului de risc și a costurilor pentru situația în care operația de grefă structurală eșuează parțial sau total ;
 9. monitorizarea tuturor surselor informaționale referitoare la procesul în curs, pentru a construi o rețea flexibilă de comunicare în timp real între toți actorii implicați direct în reformă, cu scopul unei securități informaționale în măsură să contracareze posibilitățile de distorsionare sau de manipulare din partea adversarilor reformei ;
 10. calificarea actorilor pentru noile centre de responsabilitate, generate de grefa

structurală reușită, în scopul continuării procesului de reformă ;

11. legitimarea purtătorului de cuvânt al reformei aflate în curs și a prerogativelor de status-rol ale acestuia ;
12. analiza, în registru comparat, a celorlalte sisteme similare aflate în același proces sau care au trecut printr-un proces similar ;
13. stabilirea costurilor necesare diagnozei sociologice referitoare la stadiul reformei și la alternativele decizionale care pot optimiza reforma structurală ;
14. formarea echipei de cercetare care se va angaja efectiv în diagnoza sociologică a procesului de reformare structurală.

Cu o componentă interdisciplinară, echipa este recomandabil să funcționeze sub coordonarea sociologilor și economiștilor, pentru a determina *structura cererii agregate* care constituie piața reală (și estimarea celor potențiale) în funcție de care să se stabilească segmentele încă valide ale fostei „economii multilateral dezvoltate”. Acestea să fie incluse în proiectul de relansare a funcționalității spațiului social românesc în concordanță cu solicitările integrative ale *spațiului social european* ca spațiu *euroatlantic unitar*. Plecând de la aceste date, devine și realistă și economică oferta educativă prin redimensionarea acesteia în raport cu posibilitățile de plasament profesional preponderent pe piața forței de muncă din România. Argumentul că absolvenții ai învățământului românesc și-au găsit posibilități de exprimare profesională în alte țări, deși real, nu poate fi convingător în sensul păstrării actualei oferte educative, deoarece gratuitatea învățământului superior la noi, prin hemoragia specialiștilor pe alte piețe de muncă, produce pierderi și economice și de prestigiu ; în acest context, restructurarea se relevă a fi o secvență obiectiv necesară și compatibilă cu „rentabilizarea”, respectiv cu alocarea pe criterii economice a resurselor financiare disponibile.

Este imperios necesar să acordăm, în oferta educativă, o atenție crescândă specializării în „relații publice” care, începând cu anii '70 în Occident sunt utilizate ca *tehnici de gestionare a socialului*.

Am putea identifica, în acest segment de specializare, o altă formă, complementară, de regenerare a raționalității spațiului public, respectiv ca o contribuție practică la articularea funcțională a segmentelor spațiului social românesc aflat la ora unor semnificative redimensionări structurale.

Reforma, presupune gestionarea schimbărilor aflate în curs prin redistribuirea competențelor. Noi le aducem aminte celor implicați în reformă și celor care și-au asumat acest obiectiv că există și un management al competențelor sociale, iar „tendențele, ca și caii sunt mai ușor de stăpânit în direcția în care deja se îndreaptă” (John Naisbitt, 1978). Dacă presupusa „disidență” față de Moscova nu a adus României nici prosperitate economică, nici parteneriat strategic, este momentul să ne trezim la realitate: nici obediența incalificabilă față de „puternicii zilei” nu ne poate aduce șansa unei dezvoltări durabile din exterior. Este nevoie să reinnoim România din interior, redactând o proiectare integrată a reformării structurale care să ne asigure resursele unei dezvoltări durabile; deocamdată s-a reușit performanța copierii unor mecanisme instituționale care garantează (alterilor) o dependență durabilă față de bunul plac al „investitorilor străini”. Dar, dacă aceasta este „tendința” atunci să ne propunem obținerea unui optim din această ecuație foarte complexă în care rolul de executant docil transformă integrarea în neocolonizare. Știm că este impopulară această afirmație, dar reamintește faptul că una din funcțiile sociologiei este funcția critică în sensul propunerii unor alternative manageriale. Noi avem ce propune: harta sociologică a României prin care inventariind (nu statistico-ingineresc) sociologic natura problemelor sociale, aria lor de manifestare și profunzimea lor pentru fiecare județ, devine posibilă articularea unei ierarhii de priorități naționale care să nu vină în contradicție cu prioritățile zonale și locale. Institutul Social Român este în măsură să joace rolul de general-manager, iar „în teritoriu” sunt echipe care pot prelua contractual câte

o secvență a acestei hărți sociologice a României care sigur că va fi și ea plasată în derizoriu de presa ostilă cercetării sociale calificate, dar și acest segment al „jurnaliștilor sau politicienilor de ocazie” poate lua act, cel puțin că se poate și „altcumva” decât prin avansarea aprecierilor de factură impresionistă. Mai concret: impunerea cercetării sociale ca instituție este imperativul actual al sociologiei care a ratat acest moment de legiferare a obligației instituțiilor românești de a-și angaja sociologi la Departamentele de resurse umane, atunci când unii sociologi au fost foarte aproape de marile decizii ale României indiferent de formulele guvernamentale.

Pentru că mi s-a replicat de multe ori în următorul registru aproape suburban: „Mai întâi faceți voi studii cu acoperire zonală sau națională și apoi mai discutăm despre ce sunteți voi în stare”, precizez: o cercetare sociologică fără suport contractual nu se poate face deoarece nu are logistică necesară, iar costurile trebuie acoperite de beneficiar. Mie medicul mi-a pus doar diagnosticul, medicamentele și procedurile le-am și le cumpăr eu ca beneficiar care mai și contribuie, procentual, la asigurările de sănătate.

Atâta timp cât autoritățile române nu vor să înțeleagă acest fapt, lamentările Domniilor lor nu mai impresionează pe nimeni. Cât despre credibilitate, nici nu mai poate fi vorba (de exemplu, prezența la vot la recentele europarlamentare). Dacă ei „cad” în sondaje nu sociologii sunt de vină, ci calitatea prestației lor. Ne menținem, deci, deschisă disponibilitatea de a-i consilia în condițiile stabilite de noi, care avem limitele noastre, dar de altă natură (nu avem tonere suficiente, hârtie, licențe pentru prelucrarea statistică a datelor în S.P.S.S. și alte asemenea „dotări” minime). Să reamintim, (chiar) și noilor generații de sociologi că sociologia a fost definită de profesorul D. Gusti ca „știință a națiunii”, dar să tragem de aici concluziile convenite: imperativul asumării responsabilității individuale sub semnul performanței. Nu orice absolvent de sociologie (fără nici un studiu remarcabil) este sociolog; el poate

deveni dacă se focalizează pe performanța care conferă profil identitar corpului profesional al cercetătorilor sociali.

Preluarea prin cercetarea doctorală a problemelor sociale de rang local, zonal, național, transfrontalier sau european nu se referă în nici un caz la limitarea alegerilor pentru doctoranzi, ci țintește cu totul altceva. Creșterea procentului de pragmatism a tezelor/ dizertațiilor de doctorat a ariilor tematice la nivel național în scopul valorificării potențialului de cercetare a doctoranzilor care pot avea șansa de a ieși din anonimul prin lucrări care să deschidă/inoveze modalități originale de raportare rezolutivă la problemele sociale autohtone sau general-europene. Am în vedere redactarea unor teze de doctorat și despre occidentali și Occident din perspectivă românească, dar fără obediența politică de azi manifestată în complexul de inferioritate față chiar și de bibliografia occidentală invocată mitologic de cele mai multe ori. În acest context, viitorii doctori în sociologie pot fi experții noștri rezolvând și acest grav handicap al celor care, în România fiind plasați în intervalul de autoritate al lideranței, apelează cronic la experți străini care nu cunosc deloc sau greșit realitățile românești cu rezultatele pe care le vedem. A zice un NU ! hotărât acestei practici, este posibil (și) prin gestionarea mai pragmatică și lucidă a sistemului în sensul sugerat de noi. În momentul în care sunt identificate și repertorizate problemele tipice ale fiecărui județ, schimbarea formulelor manageriale după fiecare ciclu electoral poate avea, cel mult, efecte de ordin metodologic, în sensul refacerii priorităților pentru mandatul primit prin vot. În orice caz se evită situația prezentă în care fiecare lider local/zonal, din ome-neasca ambiție de a se afirma reia de la

„cota zero a democrației” inventarierea problemelor prin dioptriile conceptuale exclusive ale partizanatului politic ignorând sau răfuindu-se politicianist cu „trecutul” și antecesorii săi și cheltuind inutil resurse pentru identificarea problemelor, chiar și pe cele rezolvate, deturnând astfel preocupările spre detracarea inutilă a „vechii puteri” în loc să se focalizeze pe optimizarea soluțiilor la problemele deja rezolvate și pe atacarea rezolutivă a celor încă neabordate. Propunerea noastră este compatibilă atât cu statutul deontologic al sociologiei ca știință socială aplicată, cât și cu pragmatismul regimului economiei sociale de piață care nu cheltuiesc de mai multe ori pentru aceeași problemă în aria rezolutivă a operatorilor sociali. *Sociologia este un operator social esențial* cu potențial de expertiză nefolosit. La întrebarea „De ce?” nu noi avem obligația de a găsi răspunsuri; noi le sugerăm doar, reiterând atenționarea noastră din alte studii: Europa este una socială și devine din ce în ce mai socială. Acumularea primitivă a capitalului nu produce nici prosperitate economică, nici coeziune socială.

Să ne ajute Dumnezeu să depășim inutilele bariere de comunicare și de complementarizare a competențelor individuale pentru a lăsa ceva în urma noastră. Dacă generația de la 1848 (de exemplu) a lăsat harta geo-politică a României întregite, noi, generația post '89 putem lăsa cel puțin o hartă sociologică a României prin sinteza tuturor sinergiilor cercetării sociale din România de astăzi, pentru România sociologică de mâine.

Așa apreciez eu că sociologia se poate implica pragmatic în reformarea lucidă și responsabilă a spațiului social românesc. *Este un obiectiv testamentar de stringentă actualitate pentru România „nevertebrată” de azi!*

Bibliografie

Sociologie Românească (Seria nouă), București, 2000-2006.

Bechler, Pierre. (2005). *Le management de compétences en action sociale et médico-sociale*. Paris : Editura Dumond.

Buzărnescu, Ștefan. (2006). *La biographie d'un espoir*. Traverses, Saint-Etienne, France.

Buzărnescu, Ștefan. (2006). Criza de identitate a spațiului social contemporan. *Metanostisi, Patras*, Grecia (nov., 2006).

Buzărnescu, Ștefan. (1998). *Bovarismul instituțional și reforma românească*, Timișoara : Editura Augusta.

Buzărnescu, Ștefan. (2007). *Diagnosticul sociologic și dezvoltarea durabilă*, Comunicare științifică, Zilele academice ale U.V.T., Timișoara (mai, 2007).

Naisbitt, John. (1988). *Megatendințe, megatraume* (trad.), București : Editura Politică.

Primit la redacție : martie 2008